

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ

3.1. Аналіз вихідних умов і факторів дидактичного проектування

Дидактичний проект призначений для проведення практичного заняття у Луцькому національному технічному університеті для студентів спеціальності 6.010104 "Професійне навчання. Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні" з дисциплін "Сучасні педагогічні технології". Весь курс поділено на 3 змістовних модуля розділи які вміщують 9 лекцій. Найбільш складною і важливою для осмислення навчального матеріалу змістового модуля "Інноваційні форми та технології навчання" є практичне заняття на тему "Кредитно-модульна система організації навчального процесу – шлях до вдосконалення професійної освіти та інтеграції згідно вимог Болонської декларації". Добре засвоєння даної теми є запорукою ефективної діяльності майбутніх фахівців в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу у вищих навчальних закладах I-III рівня акредитації.

Тип навчального заняття – практичне заняття; форма проведення заняття – кейс-метод; час, на який розраховане – вісім академічних години (320 хвилин).

3.2. Характеристика об'єкту навчальної діяльності

Практична робота планується для студентів 4-го курсу факультету комп'ютерних наук і технологій групи ПНК-41 (27 студентів).

Аналіз результатів зимової і літньої сесії третього року навчання показує, що більшість студентів групи займається на добре і відмінно. П'ятеро студентів мають оцінки, що відповідають рівню Е. Профіль оцінювання рівня знань групи показано на рисунку 1.

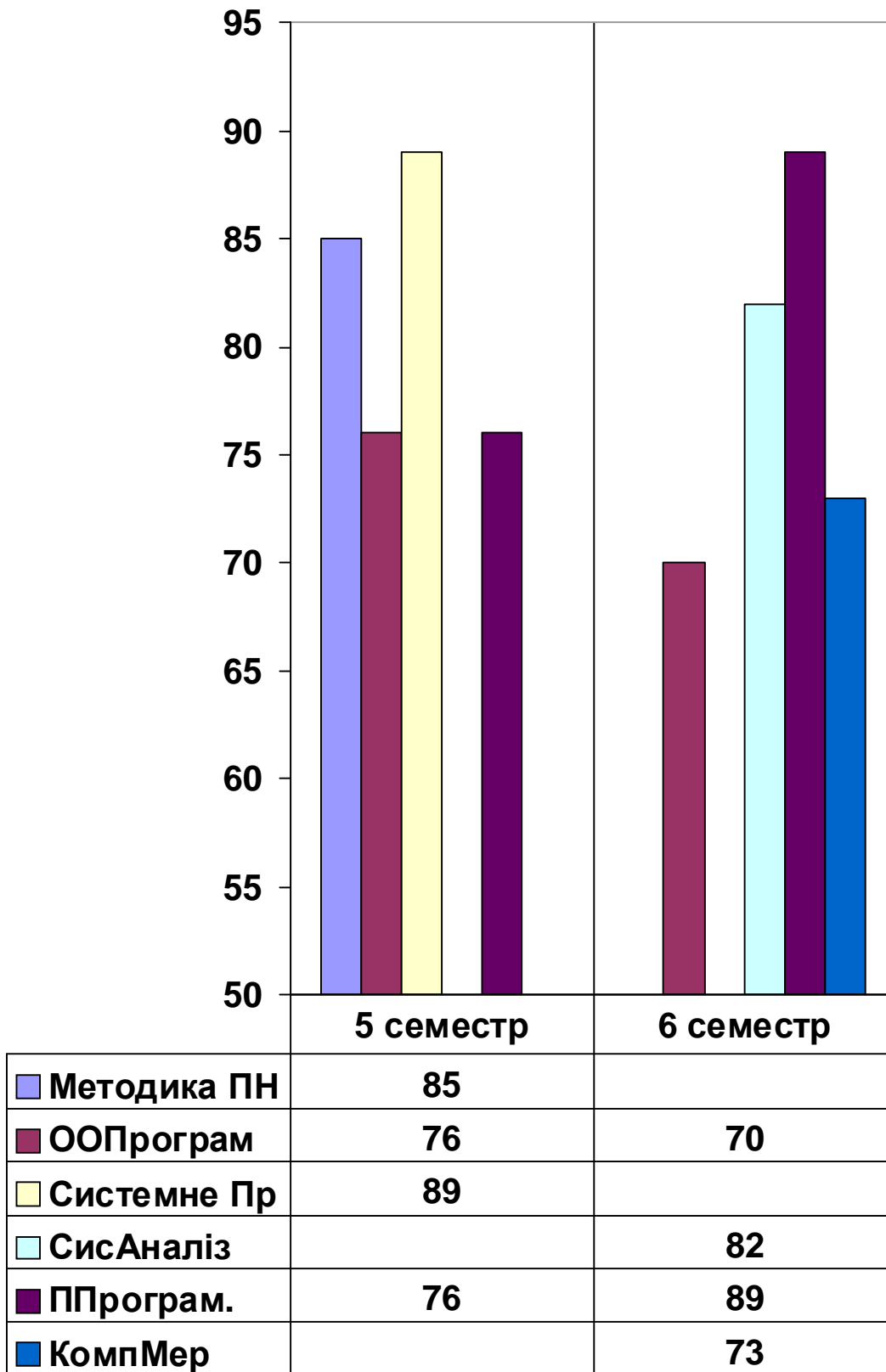

Рис. 1. Профіль оцінки рівня знань групи

Старостою групи є Шейко Володимир. На протязі двох попередніх семестрів він навчається лише на відмінно, активно займається спортом і громадською роботою. Ядро групи складають студенти Буснюк Ігор, Кабак

Віталій, Лящук Вікторія, Шишка Наталія, що навчаються на добре і відмінно.

Психолого-соціологічні дослідження в групі показали, що сім студентів мають холеричний, дванадцять - сангвінічний, п'ять - меланхолічний і три – флегматичний тип темпераменту. (Тестування проведено за тестом Г. Айзека). Діагностика типу поведінкової активності показує, що вольові риси характеру мають більшість студентів групи: підвищену ділову активність, наполегливість, зацікавленість роботою, цілеспрямованість, чуттєвість до похвали і критики, потяг до змагальності. Вольові риси є стрижневими рисами характеру, оскільки життя кожної особистості повноцінне при наявності цілі, яку вона досягає, долаючи перешкоди, не забуваючи при цьому про інших людей. Враховуючи те, що сімдесят відсотків студентів групи навчаються за держбюджетним замовленням і які успішно подолали вступ до університету на конкурсній основі, можна стверджувати домінуванні на даному етапі такої їх риси характеру як цілеспрямованість. Риса характеру – цілеспрямованість виявляє вміння поставити перед собою чітку реальну мету і проявивши наполегливість досягти її. Тому можна припустити, що переважна більшість студентів спроможна досягти значних успіхів у засвоєнні навчального матеріалу дисципліни. Явно виражені риси лідера притаманні Шейко Володимиру, Буснюк Ігорю та Марійці Ісопенко. При розподілі студентів на підгрупи при плануванні практичного заняття за кейс-методом слід враховувати якості лідерів академічної групи.

3.3. Опорний навчальний матеріал

Педагогічні технології знайомі студентам із дисциплін, що вивчаються починаючи з першого курсу. Саме тоді вони вперше отримують інформацію про теорію та практику педагогічної діяльності, набувають перших дидактичних навиків, які необхідні викладачу професійної освіти. Під час навчання за дисципліною “Історія та теорія педагогіки” студенти

отримують більш ґрунтовні знання і уяву про застосування методи та форми організації педагогічного процесу. Вони ознайомлюються не тільки з методами та формами проведення навчальних занять, а формами організації виховної роботи.

На третьому курсі навчання у ЛНТУ студенти поглиблюють свої знання з методики професійного навчання, формують уміння з розробки навчальних занять та виховних заходів. Вчаться характеризувати особистість студента, виділяти навчальні цілі, створювати мотивацію до навчання.

Те, що в студенти навчаються у системі вищої школи України, де вже багато років закладено двоступеневість і опрацьовано освітньо-кваліфікаційні рівні бакалавра, спеціаліста та магістра, дає нам можливість на їх особистому досвіді розглядати навчальний матеріал за запланованою темою. Тобто у їх свідомість вже закладено певні основи системи "ступенева освіта" — "контроль якості освіти" — "кредитно-модульна система". На цьому підґрунті слід сформулювати розуміння таких понять, як "модуль", "кредит", "Болонська декларація" та "система якості освіти".

Модуль (modulus) – міра. У педагогіці модуль – це функціональний вузол навчально-виховного процесу. **Модульне навчання** – це пакет науково-адаптованих програм для індивідуального вивчення, що забезпечує навчальні досягнення студентів з різним рівнем попередньої підготовки. **Навчальний модуль** – це система занять у вигляді сукупності систем знань, норм цінностей. Це поетапне відкриття студентом під впливом викладача цієї системи у ході пошукової пізнавальної активності.

Модульне навчання зародилося в кінці 60-х років у англомовних країнах. Принцип його полягав у тому, що студент більш самостійно може працювати із запропонованою йому індивідуальною навчальною програмою, яка включає цільовий план дій, банк інформації і методичне керівництво щодо досягнення поставлених дидактичних цілей.

Система ECTS — це формальна процедура кількісної оцінки виконаного

студентом обсягу роботи (трудомісткість) у процесі вивчення певного курсу. Вважається, що мінімальне число ECTS-кредитів, яке відповідає успішно завершеному навчальному року, дорівнює 60. Таким чином, у ECTS академічний рік як одиниця виміру в системі визнання документів про освіту і кваліфікацію асоціюється з визначеним обсягом роботи, що у свою чергу поділяється на визначені порції — ECTS-кредити. У такий спосіб досягають гармонізації між періодом навчання й обсягом роботи, яку має виконати студент, з одного боку, й обсягом матеріалу, що він повинний засвоїти, з іншого. Вищевикладене дає можливість подати "успішність" навчання студентів у вигляді математичної нерівності

Таким чином, ECTS-кредит — це одиниця виміру виконаної студентом роботи (від 1 до 60). Остання містить у собі прослуховування лекцій, семінарські заняття, практичну і самостійну роботу.

Слід зазначити, що у вітчизняній системі навчання навантаження вимірюється у годинах аудиторних занять з тієї чи іншої дисципліни, яку студент має вивчити. Але години — це кількісний показник, він не пов'язаний з якістю, тоді як у системі ICTS розмірність навчання визначається кількістю кредитних балів, які потрібно набрати для отримання диплома. Наприклад, щоб стати бакалавром студент повинен набрати 240 кредитів. Це можна зробити протягом одного року, а можна набирати поступово протягом чотирьох років. Кредити — це своєрідна "ціна" дисципліни, чим ближчий її зміст до суті спеціальності, якої має набути випускник, тим вища її "вартість". Студенти, які навчаються у кредитно-модульній системі, вже на практиці ознайомлені з правилами та умовами рейтингової системи.

3.4. Вибір виду дидактичної технології

Головною функцією навчального процесу є передача іншій особі або групі осіб відповідних знань і навичок, застосування їх у відповідній галузі або сфері

діяльності. Важливим елементом навчального процесу є передача знань за допомогою мовного спілкування під час лекційних та практичних занять. Моделювання сучасного практичного заняття з використанням інноваційних технологій, аналіз і значення окремих його елементів є необхідною умовою вдосконалення й оптимізації всього навчального процесу. Розробка структури заняття дає можливість моделювання найраціональнішого розміщення окремих складових його частин, виявлення їх значущості і необхідності застосування. Людська психологія - важливий фактор у розвитку технології навчання, так само, як комунікації й інформаційний обмін. Першим кроком при створенні дидактичної технології є розробка загальної стратегії викладання.

Case-study - навчання на конкретних ситуаціях (кейс-метод). Студенти знайомляться з реальною ситуацією з діяльності існуючої фірми, обговорюють її і приймають рішення. Кейс-метод є досить вдалою методикою практичного опрацювання матеріалу і набуття навичок групової роботи, вироблення рішень, доповіді результатів.

Використання кейс-методу можливе на практичних заняттях. Не варто відокремлювати кейси, ситуаційні вправи, ділові ігри, які належать до однієї групи інтерактивних методів, що заслуговують на поширення.

Конкретні ситуації пов'язують навчання і реальність з її унікальністю і виключністю. Аналізуючи ситуацію, Ви немовби занурюєтесь у дійсність, знайомитесь з тим, що було у реальному житті, а не з абстрактними теоретичними узагальненнями. Робота з конкретною ситуацією залишає Вам свободу у пошуку шляхів аналізу, ідентифікації і вирішення проблеми. При цьому очікується, що в результаті вивчення ситуації Ви прийдете до індивідуального висновку, а після обговорення конкретної ситуації в малій навчальній групі і в аудиторії внесете до нього необхідні зміни і сформуєте рішення.

Різноманітність понять і фактів, які складають опорний матеріал теми вимагає відповідної підготовки викладача до процесу його аналізу і

актуалізації. Первинне осмислення студентами навчального матеріалу, в якій би формі він їм не подавався, повинно спиратися на наявні в їх пам'яті уявлення, на їх чуттєвий досвід або знання, якими вони оволоділи в процесі самостійних спостережень і при вивченні на попередніх заняттях з інших дисциплін. Базою ж для засвоєння нових знань за темою “Кредитно-модульна система організації навчального процесу – шлях до вдосконалення професійної освіти та інтеграції згідно вимог Болонської декларації” є тільки чіткі і правильні уявлення, що отримуються після осмислення теоретичного матеріалу. З цією метою їх необхідно актуалізувати (оживити) в пам'яті студентів.

Для актуалізації чуттєвого досвіду і опорних знань з доцільно використати метод усної бесіди, диспуту і проведення мозкового штурму наведеної конкретної ситуації за кейс-методом. Виконати показ презентацій, що розкривають сутність теми слід активізувати діяльність студентів створивши атмосферу змагальності між підгрупами..

Студентів доцільно зорієнтувати на обов'язкову підготовку до заняття та активну участь в його проведенні за наступними етапами.

Перший етап - індивідуальна робота студента. Для повноцінної участі в дискусії студенту важливо принаймні двічі прочитати кейс, визначаючи ключові моменти, важливі для пошуку відповіді на сформульовані запитання.

Другий етап - обговорення в малій групі. Воно дає можливість висловитися кожному студенту, перевірити свої ідеї, привчає до колективної роботи.

Ці етапи - проведення серйозного змістовного аналізу і знаходження ефективної форми представлення цього аналізу в аудиторії. Аналіз передбачає виявлення фактів і визначення частин проблеми, а також їх співвідношення. Ефективний аналіз конкретної ситуації - це забезпечення своєї позиції відповідними фактами. Творче використання методів кількісного аналізу для забезпечення якості своєї позиції також є цінною навичкою, яку можна опанувати завдяки кейс-методу.

Третій етап - обговорення кейсу в аудиторії. Тут можуть висловлюватись як думки груп, так і окремих студентів.

Аналізуючи запропоновану конкретну ситуацію студенти пригадують свої дії, що були набуті на протязі навчання з кредитно-модульною системою. Студенти повинні вміти переконувати один одного за допомогою обґрунтованих аргументів. Дуже корисним є вміння стримати емоції, не впадати в крайнощі, не ображати інших колег і не ображатися самому. Адже більшість управлінських рішень не потрапляють до категорії «біле» або «чорне». Рішення найчастіше «сіре», певного відтінку або ж взагалі кольорове.

Викладач повинен створити атмосферу невимушеності в процесі обговорення кейсу. Кейс повинен містити достатню кількість попередньої інформації для аналізу та прийняття рішення. Під час використання ситуаційних вправ слід закладати можливості для неоднозначної інтерпретації за рахунок недостатності або відсутності повної необхідної інформації, інколи надавати заздалегідь хибні дані, тобто намагатись моделювати ситуації, які часто трапляються в реальному житті. Кейси, які були використані на заняттях семінару, допомагають у практичному розумінні та застосуванні відомого теоретичного матеріалу.

3.5. Постановка цілей навчання

Навчальна: навчити студентів проектувати дидактичні технології формування орієнтовної основи діяльності (ООД) з використанням провідних мотивів, розробляти систему оцінювання при викладанні навчальної дисципліни, засвоїти зміст інноваційної професійної діяльності, сформувані в них головну орієнтацією у професійній сфері пов'язану з застосуванням інтерактивних розвивальних педагогічних технологій.

Розвиваюча: розвинути у студентів вміння підходити до роботи творчо, застосовувати власні ідеї, керуватися мотивами при вирішенні певних завдань.

Виховна: спонукати студентів до роботи у колективі, до самостійної творчості.

Оскільки проблема формування знань, умінь і навичок є однією з найважливіших завдань підготовки майбутнього фахівця, то успіх у досягненні цього залежить від створення стійкої мотивації до навчання у студентів через широке впровадження особистісно-орієнтованих розвивальних педагогічних методів із застосуванням інтерактивних технологій. Мотиваційний компонент приховує в собі великі можливості. Як свідчать дослідження психологів, мотиваційна сфера більш динамічна, ніж пізнавальна та інтелектуальна. Але відносна динамічність має позитивні і негативні сторони. І якщо нею не управляти, то може бути регрес мотивації, зниження її рівня і взагалі може бути втрачена дієвість.

Використання кейс-методу можливе на практичних заняттях. Не варто відокремлювати кейси, ситуаційні вправи, ділові ігри, які належать до однієї групи інтерактивних методів, що заслуговують на поширення.

Робота з конкретною ситуацією залишає завжди свободу у пошуку шляхів аналізу, ідентифікації і вирішення проблеми. При цьому очікується, що в результаті вивчення ситуації студенти придуть до індивідуального висновку, а після обговорення конкретної ситуації в малій навчальній групі і в аудиторії внесуть до нього необхідні зміни і сформулюють розв'язок завдання.

Обов'язок викладача - мотивувати зацікавлення студентів предметом: створити таке середовище в аудиторії, яке заохочує студентів ділитися власними ідеями, знаннями і досвідом та брати участь в аналітичному процесі.

Таким чином у результаті проведеної практичної заняття студенти мають набути такі вміння і навички які наведені у таблиці 3.1 та 3.2.

Таблиця 3.1 – Вміння, які необхідно набути під час практичного заняття

Зміст знань	Рівень засвоєння знань	Характеристика рівня
Процес навчання і його психологічні особливості	понятійно-аналітичний	Студенти мають чітку уяву про процес навчання та його психологічні особливості.
Види інноваційних методів навчання	понятійно-аналітичний	Розуміють суть кожного інноваційного методу, здатні виконувати аналіз застосування того чи іншого методу у певних умовах їх використання
Роль цілей, емоцій і інтересів студента в мотивації його навчання	понятійно-аналітичний	Студенти розуміють роль цілей, емоцій та інтересів які мають провідну роль у виникненні мотивації до навчання за інноваційними методами
Методи вивчення кейс-методу навчання	продуктивно-синтетичний	Студенти розуміють ефективність кейс-методу та вміють його запровадити, знають в яких випадках краще застосовувати різні види інноваційних технологій

Таблиця 3.2 – Навички які мають набути студенти після практичного заняття

Зміст умінь	Рівень сформованості	Характеристика рівня
Визначення шляхів застосування методів активізації мотивації до навчання за кредитно-модульною системою	самостійно	Вміння здійснити аналіз рівня підготовленості студентського колективу до проведення кейс-методу, формувати мотивації до навчання
Активізація пізнавальної активності студента	самостійно	Уміння активувати інтерес у студента при розв'язуванні конкретної ситуації
Дати характеристику кредитно-модульній системі, як організаційній формі сформованості рівня мотивації	самостійно	Уміння зробити аналіз студента за рівнем активності та мотивації за допомогою проведення кейс-методу, тестування та анкетування студентів

В цілому мету заняття можна сформулювати так: на базі проведення кейс-методу розвинути і закріпити знання і уміння студентів по темі “Кредитно-модульна система організації навчального процесу – шлях до вдосконалення професійної освіти та інтеграції згідно вимог Болонської декларації” з курсу “Сучасні педагогічні технології”.

Додатковими літературними джерелами для допомоги студентам будуть:

1. Нісімчук А.С. Педагогіка: Підручник. – К.: Атіка, 2007. – 344 с.
2. М.В. Гриньова. Впровадження модульного принципу навчання. Рідна школа. 1993, № 7. С 50-51.
3. Драч. Психолого-педагогічні аспекти втілення модульно-рейтингової

система. Проблеми освіти. Науково-методичний збірник, випуск 22, с. 57-61.

4. Мазаракі А. А. Модернізація вищої освіти на основі інноваційних технологій // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. - Харків: «ОВС», 2002. - Ч. 2. - С. 17-27.

5. Щербак О. І. Організаційно-педагогічні проблеми багатоступеневої неперервної професійної освіти // Реформування вищої освіти в Україні (закладів I-II рівнів акредитації). - К., 1998. - С. 3-9.

3.6. Методика проведення заняття

СИЛІБУС (ПРОГРАМИ ДІЙ)

Практичного заняття із застосуванням кейс-методу за темою
**«Кредитно-модульна система організації навчального процесу – шлях до
вдосконалення професійної освіти та інтеграції згідно вимог Болонської
декларації»**

Завдання:

Підготовка майбутнього інженера-педагога до ефективної діяльності в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу у вищих навчальних закладах I-III рівня акредитації.

Цілі:

- підготовка обізнаних, енергійних та спрямованих до успіху студентів;
- заохочення критичного мислення;
- здобуття студентами практичних навичок (прийняття рішень, спостереження, аналізу ситуацій) та розвиток здібностей (лідерських, комунікаційних), які будуть їм потрібні в подальшій кар'єрі;
- планувати педагогічну діяльність на майбутнє, усвідомлювати мету і конкретизувати її у завданнях;

- здійснювати навчання і виховання студентів відповідно до педагогічних закономірностей і принципів;
- чітко визначати зміст, основні форми та методи навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі;
- використовувати форми і методи активного навчання;
- впроваджувати передові педагогічні технології, дидактико-методичні особливості та їх можливості;
- самокритично ставитися до здобутків і недоліків, вживати заходи щодо усунення останніх;
- постійно підвищувати свою педагогічну культуру; використовувати досягнення педагогічної науки і практики у власній діяльності.

Компетенції, які повинен засвоїти студент у ході проведення практичних:

- на основі визначеної стратегічної мети навчання з урахуванням освітньо-кваліфікаційного рівня, що формується, при дотриманні послідовності та логіки вивчення дисципліни, обсягу годин, порядку атестації, можливостей ВНЗ, уміти скласти індивідуальну траєкторію навчання майбутнього спеціаліста (організаційна);
- на основі мети вивчення тем змістовного модуля за допомогою знань умов організації навчального процесу уміти здійснювати обрання, аналіз структурування та розробку методів засвоєння змістовних матеріалів (організаційна);
- на підставі аналізу вихідних умов та мети навчання з урахуванням вимог до об'єктивної перевірки та оцінювання ЗУН студентів при засвоєнні змісту дисциплін, використовуючи різні прийоми та засоби контролю, уміти розробляти систему контролю за навчальною діяльністю майбутнього фахівця (організаційна);
- на підставі результатів аналізу цілей, початкових умов та особливостей змісту навчання за допомогою знання особливостей використання традиційних,

сучасних, розвивальних та інноваційних технологій уміти обирати та проектувати дидактичні технології формування орієнтовної основи діяльності (ООД) (проектувальна);

- на основі знань щодо контролю якості навчання, спираючись на закономірності і принципи навчання, вміти здійснювати контроль і корекцію навчання, користуючись критеріями визначення рівня навченості учнів (діагностична);
- на підставі аналізу початкових вимог до навчаємих у визначеному професійному закладі з урахуванням знань про між темні зв'язки та засоби входного контролю, а також вмінь з методики психодіагностичного тестування особистості уміти розробляти способи коригування навчальних умов (технологічна).

Ситуація на проведення заняття з методикою впровадження методу Case-study

Міністерство освіти і науки України запропонувало усім ВНЗ перейти на кредитно-модульну систему. Реалізація кредитно-модульної системи полягає у введенні модульної підготовки. Навчальний модуль поділяється на змістовні модулі. Контроль засвоєння знань при кредитно-модульному навчанні полягає у проведенні тестування.

В процесі проведення навчання у кредитно-модульній системі дедалі більше викладачів переконується у необхідності використання комплексної оцінки задля якомога повнішого та об'єктивного з'ясування рівня знань студентів.

Комплексна оцінка повинна охоплювати всі види роботи, яка застосовується вами під час занять. Можна, наприклад, запропонувати таку структуру підсумкової оцінки:

Структура підсумкової оцінки

Поточні оцінки	20%
Індивідуальна робота	10%
Груповий проект	5%
Колоквіум	5%
Контрольна робота	10%
Контроль знань	50%
Разом	100%

Зазначимо також вплив структури навчального модуля, виду занять, що проводяться для виконання запланованих видів робіт на умови допуску до оцінювання знань.

Різна методика проведення занять вимагає різних підходів до оцінювання. Ми повинні вимагати від студентів оволодіння тими знаннями і навичками, на які націлювали їх під час навчання. Якщо класична методика викладання тяжіє до використання колоквіумів, контрольних робіт, які дозволяють найточніше оцінити теоретичні знання, відповідним чином будується і екзамен. Інтерактивна методика вимагає оцінювання не стільки набору певних знань, скільки вміння студентів аналізувати конкретну ситуацію, приймати рішення, логічно мислити. Через це левову долю завдань мають становити конкретні ситуації презентації, дослідження.

Сценарій КЕЙС-МЕТОДУ

1. Заняття I - 80 хв.

1.1. Вступ. Мета та методи проведення заняття - 30 хв.

1.2. Знайомство із слухачами, яке щоразу здійснюється по-іншому (або сусід відрекомендує колегу, що сидить поряд, і так далі за принципом ланцюга, або після поділу аудиторії на групи, обрані лідери яких представляють усю групу) - 40 хв., за умови, що група складається із 25-30 чоловік.

1.3. Розподіл по робочих групах. – 10 хв.

2. Заняття II - 80 хв.

2.1. Спільне обговорення (бесіда) тем «Що таке кредитно-модульна система?», «Чому Україна приєдналась до Болонської декларації?» - 40 хв.

2.2. Самооцінка готовності до роботи в умовах кредитно-модульної системи (тест) - 20 хв.

2.3. Надання ключа до тесту та його обговорення – 10 хв.

2.4. Відповідь на запитання та підведення підсумків заняття - 10 хв.

3. Заняття III- 80 хв.

3.1. Ознайомлення із планом заняття. Розгляд виникнення та розвитку ідей Болонської декларації - 20 хв.

3.2. Шляхи підвищення якості професійної освіти - 10 хв.

3.3. Ознайомлення з сілібусом. Обговорення (диспут) ідеї кожною командою - 50 хв.

4. Заняття IV- 80 хв.

4.1. Ознайомлення із планом заняття. - 10 хв.

4.2. Презентація і обговорення ідеї кожною командою - 40 хв.

4.3. Обговорення (диспут) кейсу. Знаходження спільного розв'язку - 20 хв.

4.4. Підведення підсумків заняття та відповіді на запитання, які виникли у студентів - 15 хв.